

Tiedonhankintaan ja toiminnansuunnitteluun sopivat menetelmät			
Menetelmä	Tavoite	Kuvaus	Lisätietoja
Tulevaisuusverstaas	Osallistajat hahmottelevat yhdessä toivottavia ja mahdollisia tulevaisuuksia nykyhetken ongelmista käsin ja selvittävät mitä konkreettisia mahdollisuuksia heillä on niitä toteuttaa. Tulevaisuusverstaan avulla saadaan esille keskeiset kehittämiskohteet ja tarkoituksena on tuoda esiin uudenlaisia ideoita pulmien ratkaisuksi.	Kolmivaiheinen toteutus: 1. Kritiikkivaihe, jossa tuodaan esille vallitsevat epäkohdat 2. Mielikuvitusvaihe, jossa keskeiset ongelmat käännetään myönteisen ehdotuksen tai idean muotoon. 3. Todellistamisvaihe, jossa etsitään keinoja ja mahdollisuuksia päästä toivottuihin tavoitteisiin. Vaatii onnistuakseen aikaa vähintään neljä tuntia	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES
Pyöreän pöydän keskustelu	Keskustelun vetäjä saa tietyltä kohderyhmältä tietoa ja kokemuksia valituista aiheista. Keskustelijat pääsevät kertomaan näkemyksistään ja kuulevat muiden ajatuksia asioista.	Voidaan toteuttaa ohjatuissa ryhmissä tai koota keskustelijat varta vasten keskustelua varten. Keskustelun vetäjä toimii kysymysten esittäjänä ja keskustelun herättelijänä. Hän pyrkii myös huolehtimaan siitä, että kaikki saavat	Käytetty mm. STKL:n vuonna 2007 toteuttamassa hankkeessa Työ, toimeentulo ja osallisuus Itä-Suomessa – kansalaisnäkökulma alueen kehittämiseen.

		puheenvuoron ja että pysytään aiheessa. Keskusteluun virittymisessä tai sen aikana voidaan tehdä toiminnallisia tehtäviä esim. tarralappuäänestyksiä. Keskustelun vetäjä/”sihteeri” kirjaa ylös keskustelussa tulleita ajatuksia.	
Ilmiöanalyysi	Käytetään jonkun asian tai ilmiön nykytilan hahmottamiseen ja analysointiin, tuloksia hyödynnetään kehittämistyössä	Osallistujien kanssa käydään läpi nykyhetken tilanne ja kirjataan fläpille tms. seuraavia asioita: 1. Miltä ko. ilmiö näyttää oman tietoni ja kokemuksen näkökulmasta 2. Mitä ilmiön suhteen on jo meneillään esim. erilliset hankkeet 3. Millaisia toimivia verkostoja alueella tai ilmiön ympärillä on 4. Mitä muita keskeisiä toimijoita on 5. Mitä pitäisi ko. ilmiön suhteen tehdä ja tavoitella 6. Millaiset voimavarat ja	Riitta Halttunen-Sommardahl: Alueelliset yhteistyörakenteet ja osallisuutta tukevat työmenetelmät. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2007:5. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/4d2d10004a176e1e94a0fc3d8d1d4668/07_selvitys_yhteistyorakenteet.pdf?MOD=AJPERES

		resurssit ovat olemassa Analyysin teon yhteydessä kirjataan asiat ja sovitaan jatkotoimista.	
SWOT-analyysi	SWOT-analyysin tuloksia voidaan hyödyntää jonkin asian ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Käytetään usein suunnittelu- ja kehittämisprosessien alkuvaiheessa.	Menetelmässä kartoitetaan tarkasteltavan asian vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities) ja uhat (threats). Lopputulokset kootaan nelikenttään ja niitä voidaan hyödyntää esim. toiminnan suunnittelussa.	Riitta Halttunen-Sommardahl: Alueelliset yhteistyörakenteet ja osallisuutta tukevat työmenetelmät. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2007:5. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/4d2d10004a176e1e94a0fc3d8d1d4668/07_selvitys_yhteistyorakenteet.pdf?MOD=AJPERES
Sosiaalinen raportointi	Tavoitteena on tarjota väline asiakastyössä syntyneen kokemustiedon muokkaamiseen ja eri toimialat ylittävän tiedon hyödyntämiseen Sosiaalista raportointia voidaan käyttää mm. horisontaaliraportointina (tavoitteena kehittää palveluja verkostonäkökulmasta parantaen mm. tiedonkulkua ja yhteistyömuotoja) ja vertikaaliraportointina (tavoitteena	Prosessin vaiheet: 1. Aloitusvaihe, jossa sovitaan osallisista 2. Tiedonkeruuvaihe, jossa kerätään tietoa yksilöllisesti kyselylomakkeella. Tämä tieto työstetään pienessä työryhmässä yhteiseksi keskustelurungoksi. 3. Ryhmäkesustelun toteuttaminen ja sopimukset 4. Päätösvaihe, jossa sopimukset toteutetaan	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES

	parantaa palveluja ja poistaa epäkohtia)	käytännössä. 5. Seuranta ja arviointi Oleellista on se, että ryhmäkeskustelussa on mukana niitä, joilta kertyy tietoa ilmiöstä ja niitä, joille tietoa on tarkoitus raportoida.	
Alueanalyysi/ilmiöanalyysi	Tarkoitus saada yhteinen käsitys asuinalueesta tai yksittäisestä ilmiöstä. Analyysillä tuodaan esille vahvuuksia, voimavaroja ja kehitettäviä asioita. Esiin tulleisiin pulmiin pyritään löytämään ratkaisu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.	Analyysin pohjaksi kootaan tarpeellinen faktatieto alueesta tai ilmiöstä. Analyysin tekemistä varten kutsutaan koolle keskeiset toimijat kerran tai useammin n. parin tunnin mittaiseen verkostokokoukseen. Kokouksessa osallistujat kertovat näkemyksensä ennalta valmisteltuihin kysymyksiin (esim. millaisia voimavaroja ja pulmia on havaittavissa?), muodostetaan yhteinen kuva käsiteltävästä ilmiöstä, sovitaan jatkotoimet ja vastuut.	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES
Ohjattu kävelyretki alueella (Gåtur)	Tarkastellaan ja arvioidaan asuinalueen ympäristöä systemaattisesti ryhmässä.	Suunnitellaan reitti ja kiinnostavat pysähdyspaikat. Kullekin osallistujalle annetaan reittikartta ja muistiinpanovälineet. Kävelyn aikana osallistujat tekevät muistiinpanoja positiivisista ja negatiivisista asioista,	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto.

		erityisesti pysähdyspaikoissa. Kävelyn jälkeen kokemukset puretaan yhteiskeskustelussa sisätiloissa. Tuloksia voidaan hyödyntää esim. suunnittelu-, kehittämis- ja arviointityössä.	http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES
Exposure –valottumismenetelmä	Auttaa havainnoimaan hiljaista tietoa asuinalueilla, mutta voidaan soveltaa myös muihin toimintaympäristöihin	Osallistujat työستävät ennen ensimmäistä tapaamista oman biografian, jossa analysoivat mm. elämäntapoja, sosiaalisia suhteita ja historiaansa. Biografian läpikäynnin jälkeen osallistujat havainnoivat itsenäisesti aluetta tehden muistiinpanoja. Tämän jälkeen osallistujat esittelevät havaintoja toisilleen ja kokonaisuus vedetään yhteen. Menetelmään voidaan lisätä mm. valokuvausta	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES
Aluefoorumi	Asuinalueilla toteutettava, asukaslähtöinen tilaisuus, jonka tarkoitus on antaa asukkaille itsenäinen mahdollisuus vaikuttaa asuinalueensa asioihin ja keskustella päättäjien ja virkamiesten kanssa.	Keskustellaan alustusten pohjalta ennalta valituista 1-2 aiheesta, jotka liittyvät alueen kehitykseen. Aluefoorumeihin osallistuu asukkaiden lisäksi myös alueen valtuutetut. Osallistujilta kerätään palaute, joka toimii seuraavan foorumin lähtökohtana.	Riitta Halttunen-Sommardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES

			df?MOD=AJPERES
Tuplatiimi	Analysoinnin, ideoinnin ja päätöksenteon väline, jolla yritetään ratkaista esiin tulevia asioita keksimällä uusia ideoita ja valitsemalla parhaat toteuttamista varten.	Menetelmä muodostuu kolmesta kokonaisuudesta: analyysivaihe, ideointivaihe ja ratkaisujen teko. Aluksi nykytilannetta analysoidaan yhdessä, sen jälkeen osallistujat miettivät asioita ensin yksin ja myöhemmin parin kanssa. Lopuksi asioita käsitellään yhdessä, valitaan sopivat ratkaisut ja sitoudutaan niiden toteuttamiseen.	Riitta Halttunen-Somnardahl 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. –Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c6cbfa804a176e2c9555fd3d8d1d4668/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES
Audiovisuaalinen esitys	Työntekijöiden ymmärryksen lisääminen siitä, miltä palvelut näyttävät asiakkaiden näkökulmasta	Asiakkaan näkökulmasta tehty DVD (esim. iäkkään lonkkaleikkauspotilaan ja nuoren päihteiden käyttäjän tarinat)	Kuntalaisten ja asiakkaiden osallisuutta lisäävät menetelmät Espoon sosiaali- ja terveystoimessa. - Miten toteutamme asiakas- ja asukaslähtöisyyttä palveluiden ja toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja parantamisessa. Kesäkuu 2010.
Ohjattu turvallisuuskävely	Asukkailta saadaan tietoa alueen turvallisuusongelmista, voi täydentää	Ryhmä ihmisiä (mm. alueen asukkaita, paikallisviranomaisia, järjestöedustajia, yrittäjiä,	Kuntalaisten ja asiakkaiden osallisuutta lisäävät menetelmät Espoon sosiaali- ja terveystoimessa.

	esim. asukaskyselyä	huoltoyhtiöiden edustajia, päättäjiä) kulkee ennalta suunnitellun reitin kooten matkanvarrelta systemaattisesti huomioita turvallisuuteen liittyvistä asioista. Havaitut turvallisuuspuutteet kootaan yhteen ja se muodostaa perustan kehittämistoimenpiteille	- Miten toteutamme asiakas- ja asukaslähtöisyyttä palveluiden ja toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja parantamisessa. Kesäkuu 2010.
Fokusryhmähaastattelu	Tietyn ihmisryhmän kuunteleminen ja tiedon jakaminen uskomuksista, asenteista ja motiiveista liittyen johonkin tiettyyn asiaan. Olennaista nostaa esiin erilaisia ajatuksia	Ryhmähaastattelu, jossa pyritään turvalliseen ilmapiiriin niin, että ryhmän jäsenillä on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja näkemyksiään. Käytetään mm. erilaisten ideoiden ja ajatusten jakamiseen, ryhmien välisten eroavaisuuksien ymmärtämiseen, uusien ideoiden tuottamiseen tai syvällisen tiedon saamiseen.	Kuntalaisten ja asiakkaiden osallisuutta lisäävät menetelmät Espoon sosiaali- ja terveystoimessa. - Miten toteutamme asiakas- ja asukaslähtöisyyttä palveluiden ja toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja parantamisessa. Kesäkuu 2010.
Kyselylomake	Kerätään ihmisiä koskevaa tietoa, mahdollisuus tavoittaa suuria ihmisjoukkoja	Laaditaan kyselylomake ja jaetaan se kohderyhmälle täytettäväksi. Analysoidaan saadut vastaukset tarkoituksenmukaisella tavalla	Marketta Kyttä & Mirikka Kaaja 2001. Vuorovaikutuksen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK. http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/metodikortit.pdf

Haastattelu	Kerätään tietoa ihmisten elämästä ja ajatuksista.	Yksilö- tai ryhmähaastattelut, esim. teemahaastattelu. Haastatteluaineisto analysoidaan useimmiten laadullisin menetelmin.	Marketta Kyttä & Mirikka Kaaja 2001. Vuorovaikutuksen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK. http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/metodikortit.pdf
Tarrakartta	Menetelmällä voi kartoittaa ihmisten paikkoihin liittyviä merkityksiä	Osallistujille annetaan tutkittavan alueen (esim. piha) kartta tai pohjapiirros sekä tarroja, jotka ilmentävät sovittuja asioita (esim. miellyttävä paikka/ruma paikka). Osallistajat merkitsevät paikat sopivaksi katsomillaan tarroilla ja perustelevat valintansa kirjoittamalla muistiinpanoja kartan reunaan. Kootaan tulokset yhteiseen karttaan ja käydään siitä keskustelua.	Marketta Kyttä & Mirikka Kaaja 2001. Vuorovaikutuksen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/metodikortit.pdf
Learning cafe	Työskentelymuoto, missä haetaan ideoita ja mielipiteitä etukäteen valittuihin aiheisiin.	Tilaisuuden vetäjä kertoo taustaa työskentelylle ja antaa toimintaohjeet. Osallistujat jaetaan ryhmiin ja ryhmät asettuvat pöytiin. Keskusteluaiheet on kirjattu jokaiseen pöytään jaettuun isoon paperiin. Keskustellaan aiheista	Birgitta Kauppinen (toim.) 2007. Osallisuuden menetelmien työkalupakki Kajaanin kaupungin nuorisotyöhön ja perusopetukseen. https://www.kainuupiste.fi/index.php?p=Osallisuus

		pöydissä ja kirjoitetaan ajatuksia papereihin. Jokaisessa pöydässä on isäntä/emäntä, joka tekee muistiinpanoja ja vauhdittaa keskusteluja. Keskustellaan pöydittäin sovittu aika ja sen jälkeen vaihdetaan pöytiä (+keskusteluaiheita). Lopuksi kerätään paperit pöydistä ja käydään yhteinen loppukeskustelu niiden pohjalta	
Aivoriihi	Tavoitteena tuottaa mahdollisimman paljon ideoita	Kolmivaiheinen toteutus: valmisteluvaihe, ideointivaihe ja jatkotoimenpiteistä sopiminen. Ensin sovitaan käsiteltävä aihe ja aivoriihen säännöt. Ideointivaiheessa osallistujat kirjoittavat ideoitaan lapuille, sen jälkeen alkaa yhteinen vaihe, jossa ”heitellään ideoita seinälle”. Lopuksi käydään ideat yhdessä läpi ja valitaan toteutuskelpoiset esim. äänestäen. Päätteeksi sovitaan toteutuksesta ja vastuunjaosta.	Birgitta Kauppinen (toim.) 2007. Osallisuuden menetelmien työkalupakki Kajaanin kaupungin nuorisotyöhön ja perusopetukseen. https://www.kainuupiste.fi/index.php?p=Osallisuus
Tuumatalkoot	Ideointi- ja ongelmanratkaisumenetelmä	Kolmivaiheinen toteutus: ideointikäveluvaihe (osallistujat kirjaavat ideoitaan fläpeille),	Birgitta Kauppinen (toim.) 2007. Osallisuuden menetelmien työkalupakki Kajaanin kaupungin

		arviointiprosessi (osallistajat merkitsevät plussia hyvien ideoiden kohdalle). Viimeisessä vaiheessa merkitään järjestysnumerot kolmen parhaan idean kohdalle ja otetaan jatkokäsittelyyn 2-5 eniten ääniä saanutta ajatusta, joista käydään vielä keskustelua pareittain ja kaikki yhdessä. Lopuksi vielä valitaan kaikista toteuttamiskelpoisin idea ja pohditaan käytännön toimenpiteitä sen toteuttamiseksi.	nuorisotyöhön ja perusopetukseen. https://www.kainuupiste.fi/index.php?p=Osallisuus
Osallisuustori	Toiminnan suunnittelu ja arviointi	Seinille laitetaan fläppejä, joihin on kirjoitettu käsiteltävät aiheet tai kysymykset. Osallistajat kiertävät fläpit joko yksin tai pienryhmässä. Fläpit voi olla asetettu samaan tai useampaan huoneeseen. Lopuksi fläppien sisältö käsitellään yhdessä, tehdään johtopäätökset ja sovitaan jatkotoimista	Birgitta Kauppinen (toim.) 2007. Osallisuuden menetelmien työkalupakki Kajaanin kaupungin nuorisotyöhön ja perusopetukseen. https://www.kainuupiste.fi/index.php?p=Osallisuus
Tavoitteet todeksi – aikajana	Toiminnan suunnittelu	Aluksi mietitään nykytilanne ja tavoite. Nämä merkitään paperille aikajanan päihin: alkutilanne ja lopputulos. Seuraavaksi mietitään mitä aikajamalla on tapahduttava, jotta päästään tavoitteeseen.	MLL: Toimitaan yhdessä! Nuorten osallistava koulutus. http://www3.mll.fi/pdf/Nuorten_osa_ollistava_koulutus.pdf

		Aikajanaan merkitään myös uhkia, jotka voivat estää tavoitteisiin pääsyn, mutta samalla mietitään niihin ratkaisuja. Lopuksi aikajanaan merkitään jänalle päivämäärät, milloin tavoite on mahdollista saavuttaa ja mitä sitä ennen olisi mihinkin päivämäärään mennessä tapahduttava.	